

'Ik acht overeenkomstig eenstemmig en stellig oordeel strikt vertrouwelijk geraadpleegde adviseurs overkomen enige ministers onraadzaamst. Ten eerste wijl Indische gemeenschap hierin niets zal zien . . . Ten tweede wijl tot verwarring en wellicht [tot] pogingen tot ongewenst politiek spel leidend misverstand hier te lande verwachtbaar omtrent staatsrechtelijke positie dezer ministers wier bevoegdheden, ver van Kroon verwijderd, onduidelijkst evenals hun verhouding jegens wettelijke kroonvertegenwoordiger.¹

Ingeval gelijktijdige Japanse onderhandelingen verhoging moeilijkheden vreesbaar daar Japanse vertegenwoordiger² ongetwijfeld zal trachten zaken bespreken naast delegatie met gouverneur-generaal en afzonderlijke leden Nederlandse regering, wier status eveneens te dien aanzien zeer onzeker.'

Een week nadat dit telegram ontvangen en ontcijferd was, berichtte van Tets namens de koningin aan de Geer (14 augustus), 'dat Hare Majesteit van oordeel is, dat in verband met de door de gouverneur-generaal in diens telegram geuite bedenkingen, aan het voornemen van een reis van enige leden van het kabinet naar Nederlands-Indië voorshands geen uitvoering ware te geven.'³ Toen zij dit liet schrijven, had de koningin overigens reden om aan te nemen dat althans het minister-presidentschap van de Geer spoedig ten einde zou lopen.

★

Als gevolg van een uit Indië komend voorstel is het punt van de zetelverplaatsing naar dat gebiedsdeel in januari '41 binnen het kabinet opnieuw aan de orde gesteld (wij komen hierop in hoofdstuk 3 terug). Het kwam toen niet in stemming, maar was dat wèl het geval geweest, dan zouden vermoedelijk de stemmen gestaakt hebben: vijf tegen vijf. Eind juni '40 waren er vier tegenstemmers geweest; in de constatering van de Enquête-commissie, dat in januari '41 'de tegenstand tegen de verplaatsing van de zetel van de regering . . . veel groter (bleek) dan in de zomer van 1940'⁴, zouden wij dus het woord 'veel' willen schrappen. Het kwam in januari '41 niet tot een voorstel van het kabinet aan de koningin, wèl maakte zij toen opnieuw duidelijk dat, naar haar oordeel, de plaats van de regering in Londen was.

Op de behandeling van de twee voorstellen terugziend, schrijft de commissie verder⁵: 'Hoewel het vraagstuk van de verplaatsing . . . wel sterk het karakter draagt van thuis te horen in de moeilijke en onzekere tijd van

¹ De gouverneur-generaal. ² De leider van de Japanse handelsdelegatie. ³ Brief in Collectie-Bolkestein, 10. ⁴ *Enq.*, dl. II a, p. 205. ⁵ A.v.